

Tézisek és absztrakt

dr. Varga Zoltán:

**A magyar földforgalmi szabályozás –
alkotmányossági és uniós jogi kereshűtűben**

c. értekezéséhez

A doktori értekezés célkitűzése, hogy az új alapokra helyezett magyar földforgalmi szabályozást vizsgálja – alkotmányossági és uniós jogi nézőpontból, ezen belül pedig kiemelt figyelmet fordítson az elsőfokú bíróságok jogfejlesztő gyakorlatára.

Az Alaptörvény megszületését megelőzően a termőfölddel kapcsolatos ügyeket az Alkotmánybíróság elsősorban a tulajdonhoz való joggal kapcsolatban vizsgálta és hozta meg híressé vált határozatait. Az Alaptörvény azonban a termőfölddel kapcsolatban a P) cikkben külön védelmi szabályt nevesített, s megadta a sarkalatos szabályozási tárgyköröket is. Az értekezés áttekinti a P) cikket megelőző és a P) cikket követő alkotmánybírósági gyakorlatot is, a P) cikk kapcsán a Földforgalmi törvényre és az Fétv.-re fókuszálva.

A földforgalmi szabályozással kapcsolatban a taláros testület kiemelt figyelmet fordított az új jogintézményre, a helyi földbizottságra. A 17/2015. (VI. 5.). számú határozatában közvetett, sajátos magánjogi érdekelteként határozta meg a pozícióját, amely a bírói gyakorlatban nem kis problémát okozott. Az értekezés számba veszi a helyi földbizottság történeti előképeinek tekinthető helyi, termőfölddel kapcsolatos testületeket, amelyekre vonatkozó szabályokból részben a helyi földbizottságra vonatkozó rendelkezések is merítettek. A helyi földbizottsághoz hasonló testületek Európában csak néhány helyen találhatóak – ezeket is áttekinti az értekezés. Ezt követően a bírói gyakorlat helyi földbizottságokkal kapcsolatos első jelentős próbatételének lépcsőfokait mutatja be az értekezés, amely a helyi földbizottság keresetindítási joga és keresetőségi joga körül kulminálódott.

A helyi földbizottságok szerepével, eljárásjogi helyzetével, állásfoglalásának értékelésével foglalkozik leginkább az az elsőfokú bírói gyakorlat, amelyet az értekezés részletesen bemutat, a kutatás gerincét ez képezi. A kutatás módszertana a közigazgatási és munkaügyi bíróságok elsőfokú ítéleteinek áttekintése és értékelése volt a 2015-2018. közötti időszakban. Ebben az időszakban igyekezett a bírói gyakorlat megválaszolni a 17/2015. (VI. 5.). számú AB határozat által a helyi földbizottságok szerepét illetően indukált gyakorlati kérdéseket. A fenti periódus a közigazgatási bíráskodás egyik kivételes időszaka volt, hiszen – eltérően más közigazgatási ügyektől és más bírósági ügyszakoktól – az elsőfokon ítélező bírók bátran és rendszeresen nyúltak az Alkotmánybíróság földforgalmi tárgyú határozataihoz, különösen a 17/2015. (VI. 5.). számúhoz. Megfigyelhető, hogy az elsőfokú ítéletek érvelésének szerves része volt az alkotmánybírósági határozatokra hivatkozás. A kutatáshoz a törvényszékek elnökei és az OBH Elnöke nyújtottak segítséget azzal, hogy engedélyezték a földforgalmi tárgyú elsőfokú (illetve másodfokú) ítéletek bemutatását az értekezésben. A kutatás még akkor zajlott, amikor a közigazgatási és munkaügyi bíróságok ítéleztek elsőfokon

földforgalmi tárgyú közigazgatási perekben, így személyesen tekintetem át e bíróságokon az elsőfokú ítéleteket, vagy egyes bíróságok megküldték azokat részemre elektronikus formában. Ily módon e kutatás egyfajta búcsú is volt részemről a 20 közigazgatási és munkaügyi bíróságtól, amelyek európai mércével mérve is kiemelkedően végezték a közigazgatási bíraskodást Magyarországon.

Az értekezés végén a helyi földbizottságokkal kapcsolatban a kutatás eredményeit is felhasználva javaslatokat teszek a jogalkotónak a szabályozás oly módon történő átalakítására, amely a földforgalmi tárgyú ügyek gyorsabb, a véglegesség igényével történő elbírálását teszi lehetővé.

Az értekezés másik nagy témája, a használati és haszonélvezeti jogok törlésével kapcsolatos szabályozás kapcsán 2022. év elején végre elmondható, hogy a jogalkotó eleget tett egyrészt az Alkotmánybíróság 25/2015. (VII. 21.) AB határozatában foglalt jogalkotási kötelezettségének, illetve az Európai Unió Bírósága C-235/17. számú, kötelezettségszegési eljárásban hozott ítéletében foglaltaknak. Sajnálatos módon ehhez egy újabb előzetes döntéshozatali eljárás kellett, amelynek keretében a Magyarország elkezdett „alkudozni” a Bizottsággal a C-235/17. számú ítéletből eredő kötelezettségek jogalkotási úton történő végrehajtása kapcsán, melynek eredményeképpen 2022. január 1-jétől hatályba lépett az Fétv. 108/B. – 108/Q. §-ok szabályozása, amelyek a törölt haszonélvezeti jogok visszajegyzéséről, illetve a törléssel érintettek kompenzációjáról rendelkeznek.

A haszonélvezeti és használati jogok törlése kapcsán Magyarországgal szemben kötelezettségszegési eljárás indult, illetve összesen három előzetes döntéshozatali kérelem is érkezett hazánkba az Európai Unió Bíróság elé. Az előzetes döntéshozatali kérelmek kapcsán jelen sorok írója két kérelmet is jegyzett, így közvetlen rálátásom nyílt az Európai Unió Bírósága ezen előzetes döntéshozatali eljárásaira, és azok következményeire a hazai bírói gyakorlatban.

Az értekezés az uniós jogi rész kapcsán áttekinti az Európai Bíróság/Európai Unió Bírósága azon döntéseit, amelyek a tagállamok termőföld-szabályozásával kapcsolatosak és befolyásolták a tagállami földbirtok-politikát. Ezt követően foglalkozik az értekezés részletesen a magyar érintettségű uniós bírósági eljárásokkal. Közben számba veszi egyes tagállamok, csatlakozni kívánó államok és egyéb európai államok termőfölddel kapcsolatos szabályrendszerét, különös tekintettel hazánk szomszédaira.

Az értekezés második részében található a földforgalmi szabályozás első jelentős, mondhatni novelláris módosításának értékelése is. A 2019. januárjában hatályba lépett jogszabályi rendelkezések részben a helyi földbizottságokkal kapcsolatos szabályokat gondolták újra, részben pedig a haszonélvezeti, használati jogok törlésével kapcsolatos első előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítéletnek igyekeztek megfelelni.

Összeségében elmondható, hogy a termőfölddel kapcsolatos újragondolt szabályozás első alkotmányossági és uniós jogi vizsgálatán túl vagyunk, ismertek már előttünk az Alkotmánybíróság és az Európai Unió Bírósága elvárásai, amelyeknek meg kell felelniük a földforgalmi törvényeknek. Ezt követően a rendszer finomhangolása kell hogy megtörténjen az eljárások gyorsítása és a véglegesség igényével történő befejezése érdekében, valamint a földbizottságok eljárásának és állásfoglalásának részletes szabályozás útján. Ez utóbbi keretében érdemes elgondolkodni azon, hogy a földbizottság valóban „helyi” legyen és ne a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara területi szervei adják ki az állásfoglalásokat. Ennek keretében érdemes lehet támaszkodni a jogi szabályozás hiányában működő települési agrárgazdasági bizottságokra.

Jelen sorok szerzője egy történelmi korszakban lehetett aktív alakítója a magyar földforgalmi gyakorlatnak, melyben való részvétele inspirálta arra, hogy tapasztalatait doktori értekezés formájában is rögzítse.

Absztrakt

A doktori értekezés a magyar földforgalmi törvényekkel kapcsolatos alkotmánybíróági határozatok és európai bírósági döntések áttekintését követően a magyar elsőfokú közigazgatási ítéleteket vizsgálja abból a szempontból, hogy az AB-határozatokban foglaltak hogyan jelennek meg az elsőfokú bírósági gyakorlatban. Az értekezés – ahogyan az elsőfokú ítéletek is – kiemelt figyelmet fordít a helyi földbizottságokra, mint új jogintézményre: számba veszi a történelmi előképeket, a nemzetközi példákat, az eljárásjogi helyzetét, keresetőségi jogát. Az értekezés javaslatokat tesz a helyi földbizottságokra vonatkozó jogalkotásra, az elsőfokú ítéletekből levont következtetések alapján. Az értekezés először tekinti át hazánkban az elsőfokú bíróságok földforgalmi ítélkezési gyakorlatát – az AB-határozatok hivatkozására fókuszálva.

Abstract

Following an overview of the decisions of the Constitutional Court and the judgments of the European Court of Justice relating to Hungarian legislation on transactions in land, the doctoral dissertation examines first instance administrative judgments in Hungary from the aspect of how the contents of Constitutional Court decisions are reflected in judicial practice at first instance. The dissertation – similarly to the first instance judgments – has a special regard to local land committees introduced as a new legal institution: it reviews their historical precursors, the international models, the position of land committees in procedural law and their legal standing. The dissertation makes recommendations about legislation relating to local land committees based on the conclusions drawn from first instance judgments. The dissertation provides an overview of the judicial practice of first instance courts relating to transactions in land for the very first time focusing on references to Constitutional Court decisions.